

The Comparative Study in Prachum Suphasit Khmer or Khmer Didactic Literature in Vajirayan Library Version with Khmer Version

Santi Pakdeekham, Associate Profesor,
Ph.D. (Literature and Comparative Literature)
Department of Thai and Oriental Languages,
Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
E-mail: pakdeekham_santi@hotmail.com

65

ปีที่ 21
ฉบับที่ 1
ม.ค.
-
มี.ค.
2558

Abstract

The Comparative study in Prachum Suphasit Khmer (Copus of Khmer didactic literature) version of Vajhirayan library with Khmer version (Buddhist Institute and Saveros POU version), this research found the Prachum Suphasit Khmer similar by Khmer version. But it can found Prachum Suphasit Khmer with Khmer version have different by words and contents, and Prachum Suphasit Khmer have some contents more than Khmer version.

Keywords: Cpap, Khmer didactic literature,
Khmer literature

การศึกษาเปรียบเทียบประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณกับฉบับของกัมพูชา*

ศานติ ภัคดีคำ

อ.ต. (วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สาขาวิชาภาษาเขมร ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
E-mail: pakdekham_santi@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กับฉบับของกัมพูชา พบว่าประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณมีความเหมือนและมีความแตกต่างจากฉบับของกัมพูชา กล่าวคือ เนื้อความโดยรวมของประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณมีความคล้ายคลึงกับฉบับของกัมพูชา แต่ทำให้มีข้อความและเนื้อความบางส่วนที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ มีความแตกต่างในด้านของถ้อยคำ ทั้งที่ต่างกันเฉพาะคำทำให้การตีความตัวบทอาจมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง ความแตกต่างในด้านตัวบท นอกจากนี้ยัง พบว่าประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณมีข้อความที่ไม่ปรากฏในฉบับของกัมพูชา

คำสำคัญ: วรรณคดีเขมร, วรรณคดีสุภาสิตเขมร, จวบ

* บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณกับฉบับของกัมพูชา” งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากงบประมาณเงินรายได้ประจำปี พ.ศ. 2555 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บทนำ

แม้ว่าราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาจะมีความสัมพันธ์ยาวนาน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่การศึกษาวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจ ในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมเขมรกลับมีไม่มากนัก ทำให้ ไม่สามารถตอบสนองต่อการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านทั้งสอง ให้เกิดขึ้นได้ในระดับประชาชนต่อประชาชน ความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของกัน และกันนำมาสู่เหตุการณ์รุนแรงหลายครั้ง แสดงให้เห็นถึงจุดวิกฤตของความสัมพันธ์ อันแสดงออกถึงความขัดแย้งและไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงได้สนับสนุนให้มีการสร้างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมระหว่าง ประเทศทั้งสองให้ดียิ่งขึ้น อันเป็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดและเร่งด่วน

ด้วยเหตุนี้เพื่อความเข้าใจอันดีในด้านวัฒนธรรม การศึกษาความสัมพันธ์ วรรณคดีกัมพูชาจึงมีความสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากวรรณคดีเป็นส่วนหนึ่ง ของวัฒนธรรมการดำรงชีวิต และวรรณคดีนั้นเป็นตั้งกระจกสะท้อนสังคม การศึกษาวรรณคดีจึงสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจสังคมนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบวรรณคดีเขมร ประเภทสุภาษิตเขมร ฉบับของ หอพระสมุดวชิรญาณ กับฉบับของกัมพูชา หรือ สุภาษิตเขมร เป็นวรรณกรรมคำ สอนประเภทหนึ่งของเขมร พจนานุกรมภาษาเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย ์ กรุงเทพมหานคร พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2511 ให้ความหมายของคำว่า ฉบับ (จวบ) ว่า “คำบัญญัติ สำหรับให้ชาวนครปฏิบัติตาม, วินัย, กฎเกณฑ์, กระบวนคำสอนมนุษย์ ให้ประพฤติดี, แบบอย่าง ตัวอย่าง แบบ ความเดิม”¹

มีง หุก ี อธิบายคำว่า ฉบับ หรือ (จวบ) ไว้ในหนังสือลักษณะทั่วไปของ วรรณคดีเขมร ดังที่แปลได้ความว่า “...จวบ มาจากคำว่า จาบ โดยเพิ่มหน่วย เสียงเติมกลาง /b/ เข้าไป กลายเป็นคำว่าจวบ...ดังนั้นคำว่า จวบ จึงหมายถึง วรรณคดีคำสอน หรือแบบอย่างคำสอนที่แต่งเป็นกาพย์ (บทร้อยกรอง)...นอกจากนี้ คำว่า จวบ ยังมีความหมายกว้างออกไปอีก คือรวมถึงกฎหมายต่างๆของรัฐ...”²

¹ พุทธศาสนบัณฑิตย, จวบแปลสงฯ (ภานุเพญ: พุทธศาสนบัณฑิตย, 2551), หน้า 215.

² มีง หุก ี, ทัศนภาพพุกเขาในอนุสรศาสตรเขมร (Paris: L'Harmattan, 1997), หน้า 69.

วรรณคดีเขมรประเภทฉบับ (ฉบับ) ก่อนข้างมีปัญหาเรื่องอายุสมัยของการแต่ง เนื่องจากมักไม่ระบุวันเวลาที่แต่งและมักไม่ระบุชื่อผู้แต่งไว้ในเนื้อเรื่อง ดังนั้น การศึกษาอายุของวรรณคดีประเภทนี้จึงต้องอาศัยการศึกษาเปรียบเทียบในด้านนิรุกติศาสตร์กับวรรณคดีเขมรประเภทอื่นๆ เช่น จารึกนครวัดสมัยหลังเมืองพระนคร หรือรามเกียรติ์เขมรภาคต้น นักวิชาการสำคัญที่ทำการศึกษาวรรณคดีเขมรประเภทฉบับ คือ Ph. JENNER และ Saveros POU เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความแพร่หลายของวรรณกรรมประเภทนี้ จึงทำให้วรรณกรรมประเภทนี้มีหลากหลายสำนวน สำนวนหนึ่งที่สำคัญแต่ไม่เป็นที่รู้จักคือ ประมุขสุภามิตเขมร ฉบับหอสมุดวชิรญาณ ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายว่า พระองค์ภานุวงศ์ ราชบุตรในสมเด็จพระนโรดม พระเจ้ากรุงกัมพูชา ซึ่งเป็นตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีได้มอบให้หอพระสมุดสำหรับพระนคร ชุด 1 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพจึงได้ให้นายฉ่ำ ทองคำวรรณ เปรียญ นายเยาว์ ลิมปินันท์ เปรียญ เป็นผู้แปลและพิมพ์เผยแพร่ เมื่อ พ.ศ. 2467 นอกจากนี้ในประเทศกัมพูชามีการพิมพ์สุภามิตเขมรอีกหลายฉบับ จึงน่าจะมีการศึกษาเปรียบเทียบ และตรวจสอบชำระ ประมุขสุภามิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ อันน่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจคำสอนของชาวกัมพูชาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1. ประมุขสุภามิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ

หนังสือประมุขสุภามิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ เป็นหนังสือรวบรวมสุภามิตเขมรจำนวน 3 เรื่อง คือ สุภามิตโบราณ สุภามิตสอนเด็ก และสุภามิตสอนบุตร สุภามิตเขมรทั้งสามเรื่องนี้พระองค์ภานุวงศ์ พระราชบุตรในสมเด็จพระนโรดม ได้ถวายสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเมื่อครั้งเสด็จไปพระนครวัด จึงโปรดให้แปลจากต้นฉบับภาษาเขมร และพิมพ์ครั้งแรกในงานบำเพ็ญฉลองอายุครบ 70 ปีของท้าวศรีสุนทรนาฎ (แก้ว พนมวัน ณ กรุงเทพ) เมื่อ พ.ศ. 2467 ดังความตอนหนึ่งในพระนิพนธ์คำนำฉบับพิมพ์ครั้งแรกว่า

ท้าวศรีสุนทรนาฎ (แก้ว พนมวัน ณ กรุงเทพ) ตจ. จะบำเพ็ญกุศลฉลองอายุครบ 70 ปี มีประสงค์จะพิมพ์หนังสือเป็นมิตรพลีสักเรื่องหนึ่ง

มาขอให้กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครช่วยเลือกหนังสือแลจัดการพิมพ์ให้ ข้าพเจ้าคิดเห็นว่า ท้าวศรีสุนทรนาฎเป็นเชื้อวงศ์ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบอง คือเป็นธิดาพระสุพรรณพิศาล (กอง) พระสุพรรณพิศาลเป็นบุตรพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบองในรัชกาลที่ 2 ถ้าพิมพ์หนังสือพงศาวดารเมืองพระตะบองแจกก็จะเป็นการสมควรดีแต่เมื่อตรวจดูในหอพระสมุดฯ ได้ความว่าหนังสือพงศาวดารเมืองพระตะบองนั้นพระยาอภัยภูเบศร์ (เลื่อม อภัยวงศ์) ได้พิมพ์แจกมาแล้วไม่ช้านัก จะพิมพ์ซ้ำก็จะเป็นที่พอใจของผู้ที่ได้รับไปอ่าน ข้าพเจ้าจึงคิดหาเรื่องอื่นในพวกหนังสือภาษาเขมร เพื่อยุ้ข้าพเจ้าไปพระนครวัดในปีนี้ เมื่อพักอยู่ที่เมืองพนมเปญ พระองค์ภักนางค์ราชบุตรของสมเด็จพระนโรดม พระเจ้ากรุงกัมพูชา ซึ่งเป็นตำแหน่งอรรคมหาเสนาบดีมีแก่ใจรวบรวมหนังสือเขมรซึ่งได้พิมพ์ในกรุงกัมพูชา ให้ข้าพเจ้านำมาถวายไว้ในหอพระสมุดสำหรับพระนครชุด 1 ได้เลือกดูในหนังสือที่ได้มานั้น พบสุภาสิตโบราณเรื่อง 1 สุภาสิตสอนเด็กเรื่อง 1 สุภาสิตสอนบุตรเรื่อง 1 รวม 1 เรื่อง เห็นเป็นหนังสือดีสมควรจะแปลพิมพ์ได้จึงได้ให้นายฉ่ำ ทองคำวรรณ เปรียญ นายเยาว์ ลิ้มปิ่นนันทน์ เปรียญแปล พิมพ์ทั้งภาษาเขมรแลภาษาไทย ให้ท้าวศรีสุนทรนาฎแจกเป็นมิตรพลี ด้วยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์แก่บัณฑิตนักเรียนซึ่งประสงค์จะใคร่รู้อากลองเขมรเป็นอย่างไรรแลบัณฑิตอ่านก็จะได้รู้ว่าสุภาสิตเขมรเป็นอย่างไรรหวังว่าผู้ที่ได้รับไปจะพอใจอ่านทั่วกัน'

สุภาสิตเขมรที่ปรากฏในหนังสือประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่า มีที่มาดังนี้

1. สุภาสิตโบราณ นายเยาว์ ลิ้มปิ่นนันทน์ แปลจาก ฉบับพากย์จาส

¹ประชุมสุภาสิตเขมร คือ สุภาสิตโบราณ สุภาสิตสอนเด็ก สุภาสิตสอนบุตร รวม 3 เรื่อง (พระนคร: โสภณพิพรรฒนากร, 2467), หน้า คำนำ.

(จบบัพพากุยจาส) เป็นสุภาสิตโบราณ ไม่ปรากฏวันเวลาและชื่อผู้ประพันธ์ แต่ในประมุขสุภาสิตเขมรฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กล่าวว่า ผู้แต่งคือ พระสุนทรมีบุญ ซึ่งน่าจะหมายถึง สมเด็จพระสุนทรราชบริวดี (ปาน) สมเด็จพระสังฆราชฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ดังความในต้นฉบับว่า “ฉบับคำเก่าสมเด็จพระ สุนทรมีบุญแต่งจบฯ” สุภาสิตเรื่องนี้ปรากฏทั้งในหนังสือ “จบบัพพเภสงฯ” และในหนังสือ “กมฺรจจบบัพ” ที่รวบรวมและตรวจสอบชำระโดยสวารส เพา

2. สุภาสิตสอนเด็ก นายเยาว์ ลิมปินันท์ แปลจาก ฉบับเกตุกัล (จบบัพเกตุกัล) เป็นสุภาสิตโบราณ ไม่ปรากฏวันเวลาและชื่อผู้ประพันธ์ เรื่องนี้ปรากฏทั้งในหนังสือ “จบบัพเภสงฯ” และในหนังสือ “กมฺรจจบบัพ” ที่รวบรวมและตรวจสอบชำระโดยสวารส เพา

3. สุภาสิตสอนบุตร นายฉ่ำ ทองคำวรรณ แปลจาก ฉบับสุภาสิต (จบบัพสุภาสิต) เป็นสุภาสิตโบราณ ไม่ปรากฏวันเวลาและชื่อผู้ประพันธ์ เรื่องนี้ไม่ปรากฏในหนังสือ “จบบัพเภสงฯ” ของพุทธศาสนบัณฑิตย แต่ปรากฏในหนังสือ “กมฺรจจบบัพ” ที่รวบรวมและตรวจสอบชำระโดยสวารส เพา

2. ประมุขสุภาสิต (ฉบับ/ จบบัพ) ของกัมพูชา

สุภาสิต (ฉบับ/ จบบัพ) เป็นวรรณคดีเขมรที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย และเป็นวรรณคดีที่ใช้สำหรับศึกษาเล่าเรียน จึงมีการคัดลอกหรือจารไว้ตามวัดต่างๆ ในสมัยโบราณ เพื่อใช้สั่งสอนแก่กุลบุตรกุลธิดา ต่อมาเมื่อมีการพิมพ์จึงมีการนำสุภาสิต (ฉบับ/ จบบัพ) มารวบรวมและจัดพิมพ์ขึ้น ประมุขสุภาสิต (ฉบับ/ จบบัพ) ของกัมพูชาที่มีการนำมาจัดพิมพ์ขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

2.1 สุภาสิตต่างๆ (จบบัพเภสงฯ) ฉบับพิมพ์ของพุทธศาสนบัณฑิตย หนังสือสุภาสิตต่างๆ (จบบัพเภสงฯ) ฉบับพิมพ์ของพุทธศาสนบัณฑิตย พิมพ์ครั้งแรกโดยสมาคม สมเด็จพระจวน ณาต (ชวน ณาต) ที่กรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2518 ค.ศ. 1974¹ (กัมพูชานับพุทธศักราชเร็วกว่าไทย 1 ปี) เหตุที่สมาคม สมเด็จพระจวน ณาต เลือกรวบรวมเรื่องนี้มาพิมพ์ก็เพื่อรักษาและเผยแพร่วรรณกรรม ดังความตอนหนึ่ง

¹พุทธศาสนบัณฑิตย, จบบัพเภสงฯ (ภณเพญ พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539), หน้า ปกใน.

ในคำนำเมื่อพิมพ์ครั้งแรกว่า

ปีก่อนๆ เรามีพิมพ์หนังสือบ้าง ด้วย แต่ส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมทั่วไป ดังนั้นในการประชุมวันพุธที่ 17 กรกฎาคม 1974 ล่วงไปนี้ คณะกรรมการนายก ได้มีมติว่า ต้องจัดการพิมพ์ผลงานอักษรศิลป์โบราณของเขมรเราให้ได้มากที่สุด ตามโอกาสที่ทำได้ เพื่อวัตถุประสงค์ช่วยเผยแพร่ผลงานของนักปราชญ์เขมร และช่วยรวบรวมเอกสารแก่นักศึกษาทั่วไป ให้ได้แผ่ขยายทั่วประเทศและข้ามไปยังต่างประเทศด้วย ด้วยการตกลงนี้ จึงเกิดเป็นรูปหนังสือนี้ขึ้น สำหรับเป็นคู่มือแก่นักศึกษา และเป็นสิ่งที่ช่วยด้านการเผยแพร่อื่นๆ ในประเทศเรา¹

สุภาสิตต่างๆ (จบบัณฑิต) รวบรวมด้วยบทสุภาสิต (จบบั) ไว้ 13 เรื่อง คือ จบบักรม (สุภาสิตกรม) จบบัเกรกาล (สุภาสิตเกรดีกาล) จบบัอริยสตุถา (สุภาสิตอริยสัตถา) จบบัสุรี (สุภาสิตสอนหญิง) จบบัปฐุส (สุภาสิตสอนชาย) จบบัทูนุฆานขลวน (สุภาสิตสอนตน) จบบักุนจา (สุภาสิตสอนลูกหลาน) จบบัพากุยจาส (สุภาสิตโบราณ) จบบับณฐำบิตา (สุภาสิตคำสอนบิดา) จบบักุนจาเลมิก (สุภาสิตสอนลูกหลานเลมิก) จบบัวิฐุรบนุฑิต (สุภาสิตวิฐุรบนุฑิต) จบบัตรีเนตร (สุภาสิตตรีเนตร) และจบบัพระราชสมภาร (สุภาสิตพระราชสมภาร) มีที่ตรงกับประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ 2 เรื่อง คือ จบบัเกรดีกาล (ไทยเรียกว่า สุภาสิตสอนเด็ก) และจบบัพากุยจาส (ไทยเรียกว่า สุภาสิตโบราณ)

2.1 ประชุมสุภาสิต (กรมจบบั) ฉบับของสาวรส เพา ประชุมสุภาสิต (กรมจบบั) เป็นผลงานที่สาวรส เพา ตรวจจสอบชำระและแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส จัดพิมพ์ที่กรุงปารีส เมื่อ ค.ศ. 1988 โดยจัดแบ่งเป็น 2 ภาค ภาคที่ 1 เป็นคำแปลภาษาฝรั่งเศส และภาคที่ 2 เป็นตัวบทภาษาเขมร ซึ่งมีตัวบทจำนวน 12 เรื่อง บางเรื่องไม่ปรากฏในฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย ได้แก่ จบบัพากุยจาส

¹พุทธศาสนบัณฑิตย, จบบับัณฑิต, (ภานุเพณู พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539), หน้า ก.

(สุภาสิตโบราณ) จวบมมหาปฏฐาน (สุภาสิตมหาปฏฐาน) จวบปโหมหาชน (สุภาสิตสอนมหาชน) สาสตราภฎาม (ศาสตราภตาม) จวบปทุมนานขลวน (สุภาสิตสอนตน) จวบสุภาสิต (ฉบับสุภาสิต) จวบบณฎำบิตา (สุภาสิตคำสอนบิตา) จวบปสรี (สุภาสิตสอนหญิง) จวบปปรุส (สุภาสิตสอนชาย) จวบปวีรุธรณหิต (สุภาสิตวีรุธรณหิต) จวบปรมมบาล (สุภาสิตธรรมบาล) และสาสตราสวสตี (ศาสตราสวสตี)¹

3. การเปรียบเทียบเนื้อหาของประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณกับฉบับกัมพูชา

จากการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กับฉบับกัมพูชา พบว่า ประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ มีการแปลสุภาสิตเขมรเพียง 3 เรื่อง คือ

1. สุภาสิตโบราณ แปลจาก ฉบับพากย์จาส (จวบปพากย์จาส) ฉบับของกัมพูชาพบในสุภาสิตต่างๆ (จวบปเผสงๆ) และประมุขสุภาสิต (กมฺรงจวบป) สุภาสิตโบราณแต่งด้วยรูปแบบคำประพันธ์ประเภทบทพหรมคิตี (คล้ายกาพย์ยานี 11 ของไทย)

2. สุภาสิตสอนเด็ก แปลจาก ฉบับเกรดีกาล (จวบปเกรดีกาล) ฉบับของกัมพูชาพบในสุภาสิตต่างๆ (จวบปเผสงๆ) และประมุขสุภาสิต (กมฺรงจวบป) สุภาสิตสอนเด็กแต่งด้วยรูปแบบคำประพันธ์ประเภทบทพหรมคิตี (คล้ายกาพย์ยานี ๑๑ ของไทย)

3. สุภาสิตสอนบุตร แปลจาก ฉบับสุภาสิต (จวบปสุภาสิต) ฉบับของกัมพูชาพบเฉพาะในประมุขสุภาสิต (กมฺรงจวบป) ไม่ปรากฏสุภาสิตเรื่องนี้ในหนังสือสุภาสิตต่างๆ (จวบปเผสงๆ) สุภาสิตสอนบุตรแต่งด้วยรูปแบบคำประพันธ์ประเภทบทกาถคิตี (คล้ายกาพย์สุรางคณางค์ 28 ของไทย)

เมื่อเปรียบเทียบในรายละเอียดแล้ว พบว่า ประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กับฉบับที่พิมพ์เผยแพร่ในกัมพูชา คือ ฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับสวารส เพา (Saveros POU) เนื้อหาส่วนใหญ่มีความใกล้เคียงกัน แต่มีความแตกต่างกันบ้าง ทั้งด้านถ้อยคำ รวมไปถึงความแตก

¹ สวารส เพา. กมฺรงจวบป/ Guirlande de Cpap'. Paris: Cedoreck, 1988.

ต่างของตัวบท ได้แก่

3.1 ความแตกต่างด้านคำ ความแตกต่างด้านคำที่พบในประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ และฉบับที่สืบทอดในประเทศเขมร ฉบับของ พุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับสวารส เพา (Saveros POU) มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะใช้คำที่ต่างกัน เป็นลักษณะที่พบได้มากที่สุด กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบ สุภาษิตโบราณ (จบบทพากุยจาส) ในประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ และฉบับที่สืบทอดในประเทศเขมรฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับสวารส เพา (Saveros POU) พบว่าส่วนใหญ่เป็นความแตกต่างในด้านของถ้อยคำที่เกิดจากการใช้คำที่ต่างกัน

คำที่ปรากฏในประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ ส่วนใหญ่ แตกต่างจากฉบับที่สืบทอดในประเทศเขมรฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และ ฉบับสวารส เพา (Saveros POU) ส่วนฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับ สวารส เพา (Saveros POU) มีถ้อยคำตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ดังตัวอย่างคำที่แตกต่างกัน ในสุภาษิตโบราณ (จบบทพากุยจาส) ที่เน้นโดยผู้วิจัย

ประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ

13) เทาะคิดกุมรฺสรัน	13) ถึงจะคิดอย่าด่วนได้ (อย่าหลุนหลัน)
คิดโอยครันเทิพเตริเทา	คิดให้ทั่วแล้วค่อยไป
กุมฉาบแกรงอาสุรว	อย่ารีบร้อนเกรงขายหน้า
เกิดตมเนี่ยลลอาดตมา ฯ	เกิดความดีเตียนถึงตน ฯ ¹

ฉบับกัมพูชา

เทาะคิดกุมรวสราน	ถึงจะคิดอย่าด่วนได้
คิดโอยครานเทิบเกีรเทา	คิดให้ทั่วแล้วค่อยไป
กุมโอยมานอาสุรว	อย่าให้มีขายหน้า
เกิดฏูเนี่ยลลอาดตมา ฯ ²	เกิดความดีเตียนถึงตน ฯ

¹ประชุมสุภาษิตเขมร คือ สุภาษิตโบราณ สุภาษิตสอนเด็ก สุภาษิตสอนบุตร รวม 3 เรื่อง, หน้า 6 – 7.

²พุทธศาสนบัณฑิตย, จบบทเพลงฯ, หน้า 64.

ประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ

14) กุมยกฉินชาเนา	14) อย่าชิงสุกก่อนห่าม
กิจกนุงเกราคมานตมรา	กิจนอกในปราศจากตำรา
กุมองแอปราชญา	อย่าอ้างแต่ปัญญา
โจลจบบักบวนโลกเพรงนาย ๕	ทิ้งฉบับขบวนของท่านที่ล่วงแล้ว ๕ ¹

ฉบับกัมพูชา

กุมยกฉินชาเนา	อย่าชิงสุกก่อนห่าม
กิจกนุงเกรากมานตมรา	กิจนอกในมีตำรา
กุมองเอปราชญา	อย่าอ้างแต่ปัญญา
โจลจบบักบวนโลกเพรงนาย ๕ ²	ทิ้งฉบับขบวนของท่านที่ล่วงแล้ว ๕

จากตัวอย่างที่ยกมา สุภาสิตโบราณ (จบบัพพากุญจาส) บทที่ 13 ประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ ใช้ว่า **ฉาบแครง** แปลว่า รีบร้อนแครง แต่ฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับสวารส เพา (Saveros POU) ใช้ว่า โยมมาน แปลว่า ให้มี

บทที่ 14 ประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ ใช้ว่า กิจกนุงเกราคมานตมรา คำว่า คมาน แปลว่า ไม่มี (ในที่นี้จึงหมายถึง ไม่มีตำรา) แต่ฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับสวารส เพา (Saveros POU) ใช้ว่า กิจกนุงเกรากมานตมรา คำว่า มาน แปลว่า มี (ในที่นี้แปลว่า มีตำรา) ซึ่งเป็นความหมายที่ต่างกันมาก

การที่สุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ มีการใช้คำที่ต่างจากฉบับที่สืบทอดในประเทศเขมรฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย และฉบับสวารส เพา (Saveros POU) มีผลต่อความหมายของตัวบทที่ต่างไปด้วย

3.2 ความแตกต่างด้านเนื้อความ ความแตกต่างในด้านเนื้อความของประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ และฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตย

¹สวารส เพา. กมฺรจบบัพ / Guirlande de Cpap', หน้า 27.

²พุทธศาสนบัณฑิตย, จบบัพเพลงฯ, หน้า 64.

และฉบับสารส เพา (Saveros POU) อาจแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การเพิ่มเติมข้อความในฉบับที่สืบทอดในประเทศเขมร จากการเปรียบเทียบระหว่างประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ และฉบับสารส เพา (Saveros POU) ปรากฏข้อความเพิ่มเติมมากกว่าประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ เช่น สุภาสิตโบราณ (จบบ่าพากยจาต) ฉบับของสารส เพา มีข้อความตอนที่ปรากฏในฉบับของหอพระสมุดวชิรญาณ คือ

29) แจงจบบ่าพการ	โฎยภูณาลภูเณรธา
พากยเพรงอติตา	จรงจ่าสพวครบพากยเพจณ์ ๕
30) พากยเนอส์เมละโห่ง	จรงอนกพงจ่ากุ่มเกลจ
อส์อรรถพากยเนเสจ	เครจซาสุเรจเมละโห่ง ๕ ¹

คำแปล

(29) แจงซึ่งทุกประการ	โดยกล่าวดำเนินว่า
คำเพรงอติตา	จรงจ่าสพวครบพากยเพจณ์๕
(30) คำนี้สั้นเพียงนี้	จรงท่านผองจ่าอย่าลืม
สั้นอรรถคำนี้เสร็จ	เป็นสำเร็จเท่านั้นเทอญ๕

นอกจากนี้ในสุภาสิตสอนบุตร (จบบ่าสุภาสิต) ประชุมสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ มีข้อความว่า

10) ลูบานขลวนเหย	10) พอได้กันแล้ว
มินจงขลลาดเลย	ไม่อยากห่างเลย
สแบสบดผองคนา	ชวนกันสบถสาบาน
ดลสลัปรสผอง๕	ถึงกับว่าตายเป็นด้วยกัน ๕ ²

¹สารส เพา. กมฺรงจบบ่า/ Guirlande de Cpap', หน้า 27.

²ประชุมสุภาสิตเขมร คือ สุภาสิตโบราณ สุภาสิตสอนเด็ก สุภาสิตสอนบุตร รวม 3 เรื่อง, หน้า 21.

แต่ในประมุขสุภาสิต (กมฺรจบาป) ของสวารส เพา มีข้อความมากกว่าฉบับของหอพระสมุดวชิรญาณว่า "โอโยบานชเนา เทาะชาฆลตฆลล ทุรพยุเนาะเนางม"¹ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะฉบับของหอพระสมุดวชิรญาณคัดลอกไม่สมบูรณ์ หรืออาจมีการเพิ่มเติมในภายหลัง

2. ข้อความที่พบแต่ในฉบับไทยไม่ปรากฏในฉบับเขมร แม้จะมีการเพิ่มเติมข้อความในบางส่วนของฉบับเขมร แต่ในขณะเดียวกันกลับปรากฏข้อความที่มีเฉพาะฉบับที่สืบทอดในประเทศไทยแต่ไม่มีในฉบับที่สืบทอดในเขมร นอกจากนี้ บางครั้งเนื้อความก็ยิ่งต่างกันด้วย คือ

สุภาสิตโบราณ ในประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ มีข้อความกล่าวถึงชื่อผู้แต่ง และข้อความลงท้าย จำนวน 4 บท ซึ่งมีความสำคัญมาก เนื่องจากทำให้ทราบว่าผู้แต่งสุภาสิตเรื่องนี้ คือ สมเด็จพระสุคนธาธิบตี (ปาน)² แต่กลับไม่ปรากฏในฉบับเขมร ทั้งฉบับของพุทธศาสนบัณฑิตยและฉบับของสวารส เพา ดังข้อความภาษาเขมรและคำแปลเดิมจากหนังสือประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ว่า

29) สุเรัจไนยนิทาน	29) พอเสรีจันยนิทาน
พากย์ทูนมานเนาปรการี	คำทรมานด้วยประการ
อ่าบาลณะแองณา	ฉะนี้และนา
จำทุกกายครุบครันสอง ๆ	จำไว้ในกายให้ครบครันแหล่ ๆ
ฉบับพากย์จาสสมเด็จพะระ	ฉบับคำเก่าสมเด็จพะระ
สุคนธ์มานนุญแต่งจบ ๆ	สุคนธ์ผู้มีนุญแต่งจบ ๆ ³

สุภาสิตสอนเด็ก (จบาปเกฺรตีกาล) ในประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ยังมีเนื้อความที่ไม่ปรากฏในฉบับของกัมพูชา คือ ฉบับพุทธศาสน

¹สวารส เพา. กมฺรจบาป/ Guirlande de Cpap', หน้า 74.

²สมเด็จพระสุคนธ์ในที่นี้จะหมายถึง สมเด็จพระสุคนธาธิบตี สมเด็จพระสังฆราชคณะทรยุดิกนิกายในประเทศกัมพูชา ซึ่งน่าจะได้แก่สมเด็จพระสุคนธาธิบตี (ปาน)

³ประมุขสุภาสิตเขมร คือ สุภาสิตโบราณ สุภาสิตสอนเด็ก สุภาสิตสอนบุตร รวม 3 เรื่อง, หน้า 3.

บัณฑิตย์ ตั้งแต่บทที่ 36 – 42 และบทที่ 44 – 45 ดังข้อความภาษาเขมรและคำแปลเดิมจากหนังสือประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ว่า

36) ฦนมาสถไลอาฟุก
จูลจำทุกจบัปสพปราน
อาฟุกทุกทูนมาน
ชาสนองปรานอาฟุกนั ก ๕

36) ลูกพ่อราคาเท่าทองคำ
จงจำไว้ทุกตัวตน
(คำ) พ่อไว้พ่ร้ายสอน
เป็นเครื่องสนองต่างตัวพ่อ ๕...

45) พากย์เนะเสมออาฟุก
รททรัพย์ทุกโอยกุนเหย
จูลจำจบัปชาเตรย
ชาทูนมานสุเรัจของ ๕

45) คำนี้เสมือนตัวพ่อ
หาทรัพย์ไว้ให้ลูกรัก
จงจำฉบับเป็นเครื่องถึงฝั่ง
คำสั่งสอนเสร็จจล้นเท่านั้นแล ๕¹

สุภาษิตสอนบุตร (จบบัปสุภาษิต) ในประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ยังมีเนื้อความที่ไม่ปรากฏในฉบับของกัมพูชา คือ มีข้อความที่เป็นสุภาษิตสอนหญิง ตั้งแต่บทที่ 61 – 86 ซึ่งไม่ปรากฏในฉบับกัมพูชา ดังข้อความภาษาเขมรและคำแปลเดิมจากหนังสือประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ว่า

61) เพาเอยจูลสตับ
นางยกชาจบับ
ทุกขลวนชาเกอร์
บมเรอสลุดผตี
สรีณากุมขซิล
จมณงจมณเร์
บานสุขสัวรรคา ๕

61) น้องเอ๋ยจงฟัง
แล้วจงจำเก็บไว้เป็นแบบแผน
จะได้เป็นสมบัติอันประเสริฐ
ไว้สำหรับปรนนิบัติสามี
หญิงใดที่ไม่เกียจคร้าน
ต่อไปในภายภาคหน้า
ก็จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ ๕...

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 15 – 17.

86) พรานไพรเตรกออ
โฌงจับยกมอ
เดิรเทาพะไว
ปนพรเชิญผดี
สรตีขชัย ๆ
สัตวอะวินักกัน
เมชะกุมสตี ๆ
บริบูรณัจจบฮอง ๆ

86) นายพรานป่ามีความยินดี
รับเอาทรัพย์มาแล้ว
ก็ไปยังบ้านโดยเร็ว
ภรรยาแลเห็นสามีมา
แล้วก็ซักไซ้ถามว่า
ท่านถืออะไรมาคะ
นายพรานป่าห้ามภรรยาว่าอย่าพูด ๆ
จบบริบูรณ์แล¹

บทสรุป

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ มีความเหมือนและมีความแตกต่างจากฉบับของกัมพูชา กล่าวคือ เนื้อความโดยรวมของประมุขสุภาสิตเขมร ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณมีความคล้ายคลึงกับฉบับของกัมพูชา และอาจกล่าวได้ว่า เป็นเรื่องเดียวกัน แต่เนื่องจากการคัดลอกจึงทำให้มีข้อความและเนื้อความบางส่วนที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ มีความแตกต่างในด้านของถ้อยคำ

นอกจากนี้การศึกษาเปรียบเทียบทำให้เกิดความรู้ใหม่ในการศึกษาวรรณคดีเชิงประวัติ เนื่องจากทำให้พบหลักฐานว่า สุภาสิตโบราณ หรือ ฉบับพากย์จาส (จวบปากยจาส) ซึ่งในฉบับของกัมพูชา ไม่ปรากฏวันเวลาและชื่อผู้ประพันธ์ แต่ในตัวบทสุภาสิตโบราณ หรือ ฉบับพากย์จาส ในประมุขสุภาสิตเขมรฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กล่าวว่า ผู้แต่งคือ พระสุนทรธรมิบุญ ซึ่งน่าจะหมายถึง สมเด็จพระสุนทรธรมิ (ปาน) สมเด็จพระสังฆราชฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ในรัชกาลสมเด็จพระนโรดมบรมรามเทวาวตาร ทำให้สามารถระบุชื่อผู้แต่งและยุคสมัยที่

¹ประมุขสุภาสิตเขมร คือ สุภาสิตโบราณ สุภาสิตสอนเด็ก สุภาสิตสอนบุตร รวม 3 เรื่อง, หน้า 40 – 50.

แต่งสุภาษิตเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจน

ในส่วนของความแตกต่างในฉบับ พบว่า ประชุมสุภาษิตเขมร ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ มีข้อความที่ไม่ปรากฏในฉบับของกัมพูชา ทั้งในสุภาษิตโบราณ (จบบ่าพากุยจาส์) สุภาษิตสอนเด็ก (จบบ่าเกร็ดกาล) และสุภาษิตสอนบุตร (จบบ่าสุภาษิต) นอกจากนี้ในสุภาษิตสอนบุตร (จบบ่าสุภาษิต) นั้นยังพบว่า มีข้อความกล่าวถึงสุภาษิตสอนหญิง ที่ไม่ปรากฏในสุภาษิตสอนบุตรในฉบับของกัมพูชา แสดงให้เห็นว่า ต้นฉบับซึ่งเป็นที่มาของ “ประชุมสุภาษิตเขมร” ฉบับหอพระสมุทวชิรญาณ เป็นคนละสำนวนกับฉบับที่แพร่หลายอยู่ในประเทศกัมพูชาในปัจจุบันนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ประชุมสุภาษิตเขมร คือสุภาษิตโบราณ สุภาษิตสอนเด็ก สุภาษิตสอนบุตร รวม 3 เรื่อง. (2467). พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

Copus of Khmer Didactic Literatures. (1924). Bangkok: Sophon Phipat Thanakorn Printing. (in Thai).

ศานติ ภัคดีคำ. (2550). ความสัมพันธ์วรรณคดีไทย – เขมร. กรุงเทพฯ:

อมรินทร์, Santi Pakdeekham. (2007). **The Relationship**

between Thai – Cambodian Literature. Bangkok: Amarin. (in Thai).

ศานติ ภัคดีคำ. (2554). ศาสตร์และบง: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการและความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมร. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

Santi Pakdeekham. (2011). **Sastra Lbaeng: Literary Tradition, Development and Relation with Khmer Culture.** Bangkok:

Amarin. (in Thai).

หึงหุกซี. (2540). วิทยุภาพทูเทาในอกุสรสาสูตรเขมร. Paris: L'Harmattan.

Khing Hoc Dy. (1997). Introduction to Khmer Literature. Paris: L'Harmattan. (in Khmer).

พุทธศาสนบัณฑิตย. (2539). จบบ่าเผุสง ๆ. ภาณเพญ: พุทธศาสนบัณฑิตย.

Buddist Institute. (1996). **Copus of Khmer Didactic Literature**. Phnom Penh: Buddhist Institute. (in Khmer).

ลี ธานีเตง. (2503). **อักษรศาสตร์เขมร**. ภูเก็ต : เสง งวน หวด.

Ly Thiem Teng. (1960). **Khmer Literature**. Phnom Penh: Seng Nguen Huet. (in Khmer).

ลาวรส เพา. (1988). **กมฺรงจนาบ**. Paris: Cedoreck.

Saveros POU. (1998). **Guirlande de Cpap'**. Paris: Cedoreck. (in Khmer and France).

AU Chieng. (1953). **Catalogue du fonds Khmer**. Paris: Imprimerie Nationale.

Huffman, Franklin E. (1988). **Cambodian Literary Reader and Glossary**. New York: Cornell University.

Jacob, Judith M.. (1996). **The Traditional Literature of Cambodia**. New York: Oxford University Press.